

Список використаних джерел

1. Дощові черв'яки: наукові аспекти вирощування і практичне застосування / І. П. Мельник, Н. М. Колісник, І. А. Шувар, В. М. Сендецький, І. М. Тітов та ін. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2015. 444 с.
2. Журавель С. В., Кравчук М. М., Клименко Т. В., Поліщук В. О.. Вирощування черв'яків промислового спрямування контейнерним способом в умовах Житомирського Полісся. Наукові горизонти, 2020. № 05 (90). С. 22–28.
3. Сендецька О. В. Ефективність виробництва і застосування органічних добрив «Біогумус», виготовлених методом вермикультивування. О.В. Сендецька // Вісник Тернопільського НАУ. 2014. №1. С. 164–171.
4. Чемерис В.А., Душка В.І., Максим В.Л.. Економічна ефективність та інвестиційна привабливість виробництва продукції вермикультури в Україні. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, 2017. № 19 (81). С. 107–113.

Науковий керівник – старший викладач Коваленко Г.В., старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Минів О.І., магістр МО, ФЕМ

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Дослідженням впливу різних мотиваційних факторів на результативність роботи працівників займалось чимало науковців-теоретиків та практиків менеджерів, проте найбільшого розвитку теорії мотивації отримали у ХХ ст.

завдяки таким вченим як: С. Адамс, К. Альдерфер, В. Врум, Ф. Герцберг, Е. Лоулер, Д. Мак-Клелланд, Д. Мак-Грегор, А. Малоу, Л. Портер, Ф. Тейлор.

На даний час усі теорії мотивації поділяють на три групи:

- 1) первинні, які базуються на історичному досвіді поведінки людини в процесі праці;
- 2) змістовні, що відображають зміст потреб людини в процесі життєдіяльності;
- 3) процесуальні, що базуються на процесі винагородження працівників за результати праці.

Теорії «Х», «Y», «Z» – це три не пов'язані між собою теорії мотивації персоналу. Теорії «Х» та «Y» були розроблені відомим вченим у галузі менеджменту Д. Мак-Грегор [1]. Теорія «Z» набагато пізніше була запропонована В. Оучі.

Теорія мотивації Ф. Герцберга базується на двохфакторній моделі, яка включає дві групи:

- гігієнічні фактори або фактори умов праці (політика фірми, умови праці, заробітна плата, міжособистісні взаємовідносини, ступінь контролю за роботою);
- мотивуючі фактори (успіх на роботі, просування по службі, визнання і позитивна оцінка результатів роботи, рівень відповідальності, можливості кар'єрного росту)[2].

Теорія очікувань В. Врума передбачає, що мотивація людини складається не з ступеня задоволення потреб, а з очікувань людини в процесі отримання результатів праці та очікування та оцінки цінності винагороди за результати праці[3].

Теорія справедливості С. Адамса[4], базуючись на вихідних положеннях теорії очікувань В. Врума, передбачає, що працівник оцінює, передусім, зв'язок між затратами праці та отриманою винагородою, а також з аналогічними показниками інших працівників. Тобто мотивація персоналу, за цією теорією залежить не лише від співвідношення «затрати праці» -

«винагорода», але й від справедливості винагородження в порівнянні з іншими працівниками.

У працях учених-економістів найбільш поширеним є поділ мотивів на: матеріальні і нематеріальні; соціальні й економічні; інтелектуальні; матеріальні; моральні і статусні. Крім того, за ознакою рівня формування мотивів їх класифікують на індивідуальні, колективні, корпоративні, а також на мотиви муніципального, місцевого, регіонального, державного і міжнародного значення.

Імпонує класифікаційний підхід до розподілу мотивів, здійснений у праці М. Волкової та В. Шевченко: мотиви задоволення потреб у життєво необхідних благах (продуктивність, постійність персоналу, якість праці); мотиви життєвого самовизначення (визнання, переключення, самовираження, любов до знання, творчість, надання творчої та цікавої праці); мотиви соціальної взаємодії (солідарність, причетність, спілкування, безпека, наслідування); мотиви статусного самоствердження (успіх, влада, досягнення мети, зростання кар'єри); мотиви оптимізації життєвого циклу (соціальна та професійна мобільність, вікова релаксація, недопущення статусного і психологічного дискомфорту) [6].

Також при розподілі мотивації на матеріальну і нематеріальну слід пам'ятати, що матеріальний вид застосовується на рівні мотивації окремого працівника або групи працівників; на рівні мотивації всього колективу підприємства (організації) він застосовується рідше, так як є малоефективним [7, с. 113].

У дослідженні авторів І. Філіпішин та М. Зубрикiна в економічну складову системи мотивації закладено: створення гнучкої системи стимулювання; розробку науково обґрунтованої системи тарифних ставок і посадових окладів; узгодження системи оплати праці з кінцевими результатами виробництва, напруженістю і складністю праці. До соціальної складової системи мотивації автори відносять: суспільне визнання особистості; суспільне визнання діяльності груп; визнання з боку керівництва;

підтримку творчої ініціативи; права власності на свою робочу силу; формування трудового менталітету [8, с. 208].

На основі узагальнення різних наукових підходів до систематизації процесу мотивації персоналу нами виокремлено такі етапи мотивації:

1 етап: виникнення незадоволених потреб у людини, що змушують її шукати шляхи її розв'язання;

2 етап: активний чи пасивний пошук людиною шляхів задоволення існуючих потреб;

3 етап: визначення конкретних напрямів діяльності задля задоволення потреби;

4 етап: активна діяльність, спрямована на отримання певного результату задля здобуття можливості задоволення потреби;

5 етап: отримання винагороди (результату) за виконану роботу;

6 етап: задоволення потреби за рахунок отриманої винагороди;

7 етап: співставлення «затрачених зусиль» із «отриманою винагородою» та «ефектом від задоволеної потреби»;

8 етап: виникнення нової потреби і перехід до етапу 2.

Як видно із запропонованої структури мотиваційного процесу він є циклічним із наростаючими кількісними і якісними характеристиками, оскільки кожні наступні потреби (за підходом А. Маслоу) є вищого рівня.

Таким чином комплексне дослідження існуючих теорій мотивації, сутності поняття «мотивація персоналу», класифікації різних видів мотивації, а також структури мотиваційного процесу аграрних підприємств дає змогу узагальнити висновок, що враховуючи те, що персонал підприємства є основною рушійною силою, яка активно розвивається, теоретичні підходи теж зазнають значних змін в історичному контексті відповідно до змін суспільно-економічних формацій та рівня життя населення. Тому наукові дослідження задля пошуку більш ефективних мотиваційних інструментів є і будуть актуальними з огляду на швидкі темпи зміни у зовнішньому середовищі з врахуванням особливостей функціонування аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Дуглас Мак-Грегор и человеческая сторона предприятия . URL: http://www.socioego.ru/teoriya/teor_manag/teor_motiv/mac_greg.html (дата звернення: 18.02.2021).
2. The Essential Drucker: The Best of Sixty Years of Peter Drucker's Essential Writings on Management (2001). Русскоязычное издание: Энциклопедия менеджмента. М.: «Вильямс», 2006. 432 с.
- 3 Дракер П. Классические работы по менеджменту М.: «АльпинаБизнес Букс», 2008. 220 с.
4. Друкер на каждый день. 366 советов успешному менеджеру. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. 432 с.
5. Емерсон Г. Дванадцять принципів продуктивності. *Наука управляти: з історії менеджменту. Хрестоматія* / Упоряд. І. О. Слепцов; Пер. з рос. Л. І. Козій, М. І. Матрохіна, П. Л. Пироженко. К.: Либідь, 1993. 304 с. С. 69-102.
6. Волкова М.В., Шевченко В.С. Особливості формування соціально-економічної мотивації праці персоналу підприємства. *«Глобальні та національні проблеми економіки»*. Електронне наукове фахове видання. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/94.pdf> (дата звернення: 12.02.2021).
7. Устіловська А.С. Мотивація персоналу як один з основних інструментів успішного управління персоналом . *Молодий вчений*. 2017. № 4.4. С. 112-115.
8. Філіпішин І.В., Зубрикiна М.В. Напрями удосконалення системи мотивації та стимулювання праці на промислових підприємствах. *Вісник ДДМА*. 2015. № 2(35). С. 204-209.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Минів Р.М., Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького